

21. Omnia Omnia! *Omnia Omnia Omnia*
DISCURSUS PHYSICUS,

DE

GUSTU,

Quem,

Summi Numinis auspicio,

Et

Suffragio Amplissima Facultatis Philosophica,

In Regia & Florenti Academia Aboënsi, quæ Fen-
nonum ad Auram est, inq; Auditorio Majori,

PRÆSIDE

VIRO AMPLISSIMO

Dno Mag. PETRO HAHN,

Scientiæ Naturalis PROFESSORE Ordin. nec non ejusdem
Academix Bibliothecario Celeberrimo, Præceptore & Fau-
tore, æterno pietatis Zelo, suspiciendo, Colendo;

Publicæ disquisitioni modestè submittit,

PETRUS BOGA / Aboënsis.

Ad diem, si Deo T. O. M. ita visum fuerit, 23. Junii

*Anni 1699. loco, ut supra, & horis, ante Meri-
diem Consuetis.*

A B O Æ,

Excudit JOHANNES Winter / Reg. Typog.

Quod est Quid est

DISCURSUS PHYSICUS

DE
GUSTU

Summi Numinis oratio

In regis & Electoris Palatini Academiae
nomine et auctoritate

IN
VIA
Dno M^o PETRO HAHN

Publico Professori

PETRI HAHN

ABO
Hoc est

Den Ehreborne och Wälbetrodde

Herren /

Hr. PETTER WETTER,

Wälsförordnad Inspector öfwer Siö: Tullen i
Hålsingfors/ min wälbewägne Synnare/
och förr detta Högt:de nuntio,

Sampt

Den Ehreborne och Konstrijke Mester

M. J A N S M E J E R,

General Gillerz Aldermann här i Siö och Sta-
pel Staden Åbo/ min Högtåhva-
de käre Fader.

Wig tyckz wår kropp är liff en borg som i sig
huser/

En ädel Herre den/sin wärel och gierning föör
Från residentzet sitt/ at hwar sig röra böör/
Som underhafwand' är/ ehwart hans påbud lyser.

Den Fursten menar iag/ wår Siäl nu kunna kallas/
Som tungan wrida lär och mångsaldt wända sig
At hon kan utthi tahl sig wijsa klook och wig
Så leng' hon af sin mun med tand och läpp kring wallas.

En myckit herlig ting/ iag achtar nu berömma/
En lem iag säffa månd/en lem men ganska kleen/
Orsakar mycket ondt/ der hon blije brukt til meen/
Hwad skal iag tahl med/ så framt iag den skall glömma.

Förutan det at hon sitt tahl kan wäl förrätta/
Så tienar hon ock of i munnen som en wård/
Den maten präfiwa skal om han är utan flärd/
Hwad som of tienligt är ock magan bäst kan mätta/
Då

Då hon heel färdig är / all smak mottaga kunna /
 Ehwad den wore betst / salt / söter eller suur /
 Men watnet undantags / som wara bör heel puur /
 Så framt den snella lem wil det äch magan unna.
 När tungan stannar / styr och genast från oss Siälens /
 När tungan orekar ey / sig röra i sin gom.
 Då nödgas öron ock / tillijka blifwa lom /
 Ock wij lyf död en Gist / den icke mehr röör gielen.
 Seer sådant Herrar god / bewägne Gynnars mine
 Jag offererar Ehr en stänck som ringa är /
 Min tancka om den tienst / i munnen tungan bär /
 Om iag det bära törs för edra ögon sijne.
 Lijkwäl det ringa wärel / iag Eder nu tilskrifwer /
 Ut wiisa den min plicht / iag stedje i mitt minn /
 Til Eder / Herrar / hafft / ock nu af wördsamt sinn /
 Med trogen önskan min til Gud af hertans iswer :
 Will lända bidandes / det han Ehr wäl bewarar /
 Från ondt til lyf ock Siäl / med sin beskärmand /
 arm /
 Till des J förde blän i JESU Prydda Barm
 Hwar J nog säkre boo / för Satans falska snarar.

Author & Respondens.

I. N. J.

*Tu rege Consiliis actus, Pater optime, nostros;
Nostrum opus ut laudi serviat omne tue.*

§. I.

Multa sunt, quæ a scripto-
ribus tam sacris, quam profanis,
in sensibus externis laudantur
& commendantur. Laudantur in
visu; cujus organon oculus, non
solum ejus humores, tunicarum,
aliarumq; partium mirabilis stru-
ctura, (α) verum etiam tenuissi-
mi ejus spiritus, (β) quorum beneficio altos montes,
turres, remotissimas stellas, & quicquid nobis objicitur
è longinquo videmus; Imo etiam necessitas ad quæque
commoda vitæ, eo enim duce variæ artes inventæ, (γ)
unde & sensus inventionis vocitatus. Laudatur in *audi-
tu*, cujus Instrumentum aures, miranda itidem seu artifi-
ciosa earundem structura, una cum insigni usu, non so-
lum in scientiis ac rebus mundanis, cum per hunc sen-
sum incrementa eis accedant, ac ad quamlibet artem
discendam commodissima sternatur via: hinc *Auditus*

A

cum

(α) *Inst: Phys: Kippingii* L: 8. Cap. 8. (β) *Scal. Exer* 302.
Sec̄: 6. (γ) *Idem Exerci: 298. dist. 6.*

cum visu de nobilitate certare videtur; (δ) verum etiam in spiritualibus, Sic ex auditu verbi Dei, juxta divinam *ἑδοξίαν* nobis applicati in homine illuminato fides accenditur. (ε) Nam si animi tantum mutis sonis excitentur, (ζ) multo magis tonante verbo Dei, quæta latens conscientia excitabitur. Laudatur Olfactus ob suum usum præsentendi noxia & innoxia. (η) hujus namque gratia, odores florum, aromatum, aliarumque rerum fragrantium, homini inservire, cerebrum confortari (θ) iisque Spiritus refici dicuntur. (ι) In *Gustu* autem (sensuum externorum præstantissimo) laudatur ab Arist: (κ) Scaligero, (λ) nec non à cæteris scriptoribus, ineffabilis necessitas, quæ tanta, ut vix verbis, gracilive hæc crenâ, eam exprimere queamus, hinc non immerito sensus Necessitatis, à Principe Philosophorum Aristotele, (μ) dictus est, quoniam animalibus ad seligenda cibaria, necessariò est datus, aliàs hoc si destituerentur, cadavera dicerentur; Imo quot insuper quæso periculis hoc absque sensu animal esset subjectum, cum cibaria quævis noxia, haud parvo suo cum dispendio, sine metu hauriret, quod persæpe experienciâ edocti novimus, dum per plurimos canes alimenti avidos, exinde perire videmus, quod ori injecta non gustarint, sed quidquid ipsis porrigitur, extensis faucibus assumant, atque deglutiant, haud attendentes

(δ) Scal. *ibidem*, ut in pag. præcedenti ex Aristotele *L. de sensu Cap. 1.* (ε) *Rom. 10. v. 16.* (ζ) Scal. *Exer: 32. dist. 2.* (η) *Arist: de sensu & sensu. Cap: 1.* (θ) Scal. *Exer: 303. dist. 2.* (ι) *Idem Exer. 307. dist. 2.* (κ) *de sensu & sensu Cap. 1.* (λ) Scal. *Exer: 297.* (μ) *In loco quam sæpius nominato.*

tēs si vel ignis fomiti adhærēns, vitrum, aut aliud quid victui subesset, quo possunt emori, cum tamen cætera animalia, quæ non tam voracia & insaturabilia sunt, prægustando omnia pestifera & pernicioſa declinare sciunt, & Gustui grata, ac minus nociva appetunt, unde non inique ab Arist: (v) dictus *sensus alimenti & causâ alimenti sentiendi*. O ingentem Gustus usum & nunquam decantatum satis, cujus beneficiô vita sustentatur, ac à variis periculis immunis servatur, Maestatur etiam encomiis sensus hujus organi seu linguæ nobilissima actio, quæ cum cæteris collata, divina prope vocitanda, quoniam divino animali, homini scilicet, non solum ad indicandum conceptus animi sui, verum etiam ad vivendum piè & devotè est concessa. Licet Porphyrius, hujus linguæ usum, brutis etiam communem reddere conetur, dicendo: quod non solum in gustandis cibariis victui necessariis utantur linguâ, verum etiam inter se colloquantur, & Appolonium quendam, eorum tenuisse seu intellexisse loquelam; At caveamus, nè tam abjectè de tanto sermonis usu, ab ipso idioma-tum Authore DEO promanato, sentiamus; Valeat potius is cum suis ineptiis, nobis quippe melius edoctis, hoc consonum esse non videtur: ars quidem imitatur naturam, (secundum vetus proverbium) sed hoc in brutis nullo modo concedimus, brutis etenim non est naturale loqui: interim tamen non in totum negamus, quin quædam bruta, longo usu & crebra exercitatione; possint æmulari unas vel alteras voculas; Sed absque Judicio, absque Intellectu & articulatione: solius ope memoriæ, consuetudo namque est quasi altera natura,

A 2

multa

(v) loco etiam quam sæpius citato.

multa igitur ob verbera, multa etiam negotia ob famem coguntur imitari, nobis autem lingvæ usus insignis, & nunquam laudibus debitis extollendus satis, qui nobis ad necessaria adpetenda, proximos nostros vario dolore affectos consolandum, Creatorem mente & ore concelebrandum, animi nostri indicia aperiendum & detegendum est concessus. Fidelis ergo admonitio Epicteti (ξ) spernenda non est, sed ambabus ulnis compressisque manibus amplectenda, hunc in modum se habens. *Si Luscinia essem Luscinia munus fungerer, si odor oloris, nunc cum rationale animal sim, Deus mihi laudandus, hoc meum munus, hoc facio, nec stationem hanc deseram, quoad licuerit, vosque ad eandem hanc cantilenam exhortor.* Quod si is tam divinum hymnum, ad alliciendum, & iuvitandum nos, cecinerit, nostrum igitur erit eundem confirmare & aperta voce confiteri, Exclamatione Franc. Tittelmanni (ο) dicentis: quod ipse Deus hujus mundi fabricator non solum magnus sit in semet ipso, neque solum magnus in magnis, sed & in abjectissimis, contemptibilissimisque, & minimis gloriosus.

§. II.

Sed sufficient hęc de præstantia & usu aliquali *Gustus*, Sac ne in longum nimis abeat nostra hęc de eo præliminaris oratio, restat, ut nos ad propiorem ejus explicationem statim accingamus, & cum in cujuslibet materiæ enucleatione certa Methodus, plurimum conducat, quam Scal, (π) cum cæteris Metodologis summe ne-

(ξ) *Lib. 1. Disc. Cap. 116.* (ο) *lib. 8. Phys. Cap. 11.* (π) *Exer. 2.*

mē necessariam pronuntiat, quod non solum consulat memoriae ad faciliorem rerum apprehensionem, ac promptiorem repetitionem, verum etiam intellectum maxime juret, *qua etiam nihil in opere sapientis admirabilius esse dicit*, Quare è re fore ducimus, iusta Methodo ulla absque mora, ad monitum Platonis, (ε) dicentis: Δὲ πρῶτον ἐξετάζειν τὰ ὀνόματα ut & Aristotelis (σ) Scaligeri, (τ) initium ducere ab ὀνομασολογία seu Def. Nominali, quia à vocis seu nominis, accurata examinatione ad ipsius rei faciliorem perceptionem deducimur, circa quam se sistunt tria:

(α) Ἐτυμολογία, *cujus ratione Gustus dicitur à γευστός quasi geustus, sed fit per contractionem, abjecto nempe ε. à fronte in syllaba penultima, tum υ. cum γ. annectitur, quod Græcis interdum pronunciat ut U. non vero à gutture, uti existimavit non nemo, (υ) vox itaque hæc γευστός alias dicitur latine gustabilis; nulla namque res, dici potest gustabilis, priusquam aliquando gustu explorata atque percepta sit, illud autem suum ortum à γεύωμαι trahit, quæ vox possit dici à γέα quasi sapor ex succi terre percolatione per humidum existat,*

(β) ὁμωνυμία, *quæ nobis in hujus vocabuli inquisitione haud multum facescet negotii, cum ἐξ πλῆθους λεγομένων, seu vocibus varias significationes subeuntibus non sit, hoc tantummodo monuisse sat erit, per Gustum hic loci non nudam Gustandi δύναμιν seu actum primum, nec ipsum ἀσθητήριον seu organum, quod etiam sensum à Philosopho, passim audit; sed ipsam potius ενέργειαν*

A 3 seu

(ε) In Cratylō, (σ) *Multis in locis* (τ) *Exc. 1.* (υ) *Pe-*
rorius,

seu actum secundum esse intelligendum, quem facultas cum organo conjunctim efficere debet.

(γ) *Συνομιμία*, quæ nec prolixa eget expositione, cum vox *Gustus* tanto cuius sit notior, quanto in communi hominum usu nihil frequentius sit cibo, ad naturæ desideria implenda, uti: dicitur tamen, alio nomine latine *Gustatio*, Græce *γεῦσις, γευμα*: hebraice *טעוה*.

§. III.

Ordinis id exigente ratione, *ὀνοματολογίαν* seu definitionem nominalem sequitur *πραγματολογία* seu Definitio Realis, quam à Clarissimo Sperlingio (Φ) mutuam aggrediamur, *Gustus est sensus Externus, lingua beneficiò, Saporis species recipiens & cognoscens*; quæ definitio more apud logicos recepto dispescitur in Genus seu conceptum convenientiæ, & differentiam, seu conceptum disconvenientiæ. Ponitur itaque generis loco, *sensus*, qui non solum de suo definito in quæstione quid sit, non conversim, ut essentielle proximum prædicatur, verum etiam ei cæterisque sensibus secundum generis requisitum, commune est, multa igitur non opus est operâ, in enucleandis hisce conceptibus in data hac Definitione. Quod enim *Gustus* sit sensus, nemo rationis particeps inficias ibit, hoc namque ex quatuor sequentibus hujus sensus requisitis facile adstruitur. Quorum Primum est anima sensitiva. 2. Organon. 3. objectum. 4. seu ultimum, Medium inter organum & objectum intercedens, quæ singula singulatim, nobis in sequentibus ventilanda erunt, Sensum hunc nobilissimum insuper dici *Externum* nec est, quod quis miretur, nam

[Φ] *Inst. Phys. L. 8. Cap. 3. pag. 1184.*

nam hoc non simpliciter sed Respective dictum volumus, si scilicet cum cerebro conferatur, à quo ceu organo communi, omnis sensatio ortum trahit, (de quibus in posterum dicitur) Respectu vero Corporis superficiali, potius interna quam externa ejus pars dici meretur. *Differentia* itidem manifesta est, ex organo & objecto ipsius Gustus; nec non ex causis, quarum est. a.

§. IV.

Causa efficiens, & quidem vel Principalis anima sensitiva, quod facile probatum ibimus, cum hæc fons sit omnium operationum in Corpore animato, ipsorumq; animalium principium formale, sine quo Corporis membra se movere atque extendere nequirent, quâ sublatâ tollitur omnis in corpore operatio, ratio hæc est, quoniam anima sensitiva ad omnes proprie dictas corporis animalis partes, per extensionem Entitativam seu virtutis est extensa, ideo eas informare & animare necessum habet, unde omnis sensio toti composito ex anima & corpore animali constanti assignatur, & tunc animal ut principium radicale quod sentire dicitur; ejus verò potentia sensitiva, quam omnibus animalibus insitam non minus scitè, quam vetè comprobavit Arist: (x) ut principium proximum immediatum & quo, quamvis non dubitandum sit, quin eadem illa sensio, animam sensitivam pro effectore primario, agnoscat, corpusque organicum animæ beneficiò sentiet, unde anima dicitur sentiens ut quo mediatum. Hujus cognitio, cum ad omnem veritatem sensuum pervestigandam juxta Arist.

(ψ) Sum-

(x) post. anal. L. 2. Cap. 28.

(ψ) Summopere sit necessaria, difficilis quamvis & ardua cognitu sit, in ejus aliqualem notitiam quantum argumenti tractandi ratio permittit, à posteriori tamen penetrare adicemur, cum ejus essentiam à priori, cum Galueo nos ignorare fateri cogamur, varias itaque & dissimiles quasdam Philosophorum opiniones, in ejus quidditate & essentia indaganda, multis modis à vera recedentium imprimis reperemus. Alii animæ sensitivæ naturam investigantes, eandem in motu consistere existimarunt, cum ejus beneficio corpus animatum moveatur. Nonnulli denique eam in subtilitate ipsius substantiæ posuerunt, cum universum corpus subeat ac permeet. Qui ad motum respexerunt, putarunt nihil aliud posse moveri, nisi quod prius moveretur, & sic subsumunt de anima, illam nempe non aliunde moveri; unde eam *ἀντικίνητος* esse statuerunt, hinc Causati Democritus & Leucippus dicere animam igneæ naturæ, quoniam cum viderent ignem quam facillime à se ipso habere vim movendi maximam, tum illam de ejus substantia esse putarunt, vel corpus aliquod ardens seu fervidum igneis atomis constans. Plato teste Aristotele (ω) hac ipsa causa permotus, dixit animam esse substantiam, sponte se huc illucque agitantem, quanta itaque discordia fuit Philosophorum de principiis omnium rerum, tanta quoque inter eosdem extitit de animæ essentia: alii enim qui unum quoddam principium & elementum esse dicunt unam etiam animam esse, ex eodem principio constantem somniarunt, qui vero plura principia excogitarunt, animas etiam plures esse adfirmarunt, atque sic quisque sua

(ψ) 1. de anima Cap. 2. (ω) L. de. Resp. Cap. 4. tex. 22.

sua principia cum animæ substantia contulit. Nonnulli denique pensitantes, animam per totum corpus diffusam minutissimum quoddam corpus esse voluerunt, quod subito ab una parte in aliam migrare posset, sicque tot priscorum philosophorum sententiæ de animæ essentia extiterunt, quæ tamen omnes minus verò sunt consonæ. Prioribus etenim, qui motu, animæ indolem describere conati sunt, his potissimum, suffultus rationis, reclamatione Excellentissimus Philosophorum Aristoteles inquit: (a) *Omnis motus est in loco, at anima quatenus forma rei non continetur in loco, ideoque essentia ejus non erit seipsam movere, nullusque ejus erit motus.* Imo non necessarium est, omne quod movet, id ipsam quoque moveri, sed quoddam potius erit movens nullo modo motum; (b) Est enim moventium & mobilium rerum series finita, & tandiu quidem procedit illa connexio, quamdiu pervenitur ad aliquod primo movens immobile, quod ipsam animam esse existimamus. Quod aliis in motibus demonstratur, illud scilicet non necessario à se ipso moveri, quod aliud movet, nam potest aliquid alii dare incrementa, nequit tamen illud ipsum propterea crescere, sic v. gratiâ, ipsa anima, in corpore organico non fit major, cujus tamen beneficio ipsum corpus fit majus ac viget; Sic neq; calida est & tamen ab ea calorem vitalem corpus obtinet. Ulterius dicimus si moveretur anima, tum id, vel *naturaliter*, vel *violenter* fieret, at non *naturaliter*, quia vel sursum vel deorsum moveretur; Si sursum moveretur, sequeretur

B

tur

(a) *de anima* Cap. 3. *text.* 38. (b) *Arist.* 7, & 8. *L. Phys.* Cap. 5. *text.* 34. *seq.*

tur illam esse igneæ naturæ, si vèro deorsum ferreæ. Neque *violenter*, quoniam sibi à seipso vis inferri nequit. Cæterum, qui dicunt ex uno vel omnibus principiis animam esse conflata[m] seu compositam, ut tam rigoro[s]e omnia sentiat & cognoscat, innumeris agitantur & involvuntur erroribus, quor[um] hic loci ob oculos ponere temporis & instituti nostri vetat ratio, cum ejus Considerationem *ὡς ἐν προόδῳ*, quatenus causæ efficientis ipsius *Gustus* sustinet vices, paucis attingere animus sit; Galeni tamen sententiam verbo saltem addam, qui etiamsi non nunquam, substantiam animæ sibi ignotam esse falsus, eam tamen definire, sapientis esse existimavit, illamque in Disputatione, quæ inscribitur: *animi mores, Temperamenta Corporum imitari*, expressis verbis adserit, animamque ipsam *κοῦτον* corporis ex 4. Elementorum contemperatione esse conflata[m], tali quidem suffultus ratiocinio; Omne, quo exercentur animatæ actiones, anima est, at *κοῦται* & temperamento exercentur actiones animatæ, Ergo anima est: verum ad hoc Respondetur duplex esse illud, quod animatæ actiones exerceri dicuntur, videlicet animam ipsam, & temperamentum, quod solummodo est causa Instrumentalis: major itaque in hoc ejus argumento vera fit, si addatur τὸ πρῶτον *scilicet* *Primario*, à temperie namque operationes sunt *δευτέρας* tamquam ab ipso organo, & *κρῶσις* illa forma substantiali carens, nullam prorsus edit operationem. Deinde si corporis temperatio sit anima, sequitur 1. Omne corpus esse animatum, quod absolum est. 2. Plures esse animas & formas substantiales in corpore animato. 3. Animam posse adesse & abesse sine subjecti destructione, adeoque esse accidens, quod absurdissimum esset de anima.

4. animam pro ætatis, loci victusque ratione mutari, cum etiam temperamta ita mutantur, quod ipsum quoque falsissimum est.

§. V.

UT singuli sensus sunt per ipsam animam sensitivam, ita etiam *Gustus*, qui tamen non soli animæ, sed toti composito debetur, sic cuius in confesso est, animam sensitivam ratione peculiaris suæ participationis inesse etiam ipsi organo *Gustus*, nimirum lingvæ: ratio hæc est, quoniam anima, sicut totum corpus informat, ita etiam suis facultatibus & vi, objectum lingvæ admotum, sapidum reddit, deque eo tandem dijudicat, quam facultatem ad ejusmodi operationem edendam, à natura obtinet: anima namque præparat organon ad operationem hanc necessariam, ut per illud efficientis ratione fungatur; Et quamvis hæc Gustandi facultas in spiritibus animalibus resideat, non tamen ibi implicata & inclusa, ut quis forte existimet eam suam actionem non posse exercere, sed nihilominus ex cerebro per nervos ad lingvam defertur, ibique habet rationem agentis, quod modo in organo proprio describendo monstrabitur, omnis enim sensus mediantibus nervis istis fieri necessum habet, quod etiam fit in *Gustu* Vim verò recipiendi speciem Gustabilem, organon ab anima sensitiva obtinet, hujus igitur beneficio facile dispalescit, animalia quæq; gustare & tale quid facere, quæ operatio ab Arist. (γ) dicta *motus animæ sentientis interventu corporei organi factus*, Hinc constat quod Gustare sit simul animæ & lingvæ, quippe sentire est totius

compositi; sic v. gratia eadem anima quæ lingvæ inest, etiam oculis, auribus & pedibus, nequit tamen in hisce vel aliis membris, operationem Gustus perficere, quoniam *Gustus* organo hæ partes corporis destituuntur: Idem & vice versa in corpore contingit, illo enim demortuo nec anima sentiente magis prædito, lingua etiam Gustare desinit, quoniam sensus una cum *vita*, in commercio corporis & anime consistere debet, bruta autem dum gustant, & rem sapidam ab insipida dignoscunt, statim cognitionem illam non intellectualem, sed ut sensualem & naturalem ipsis assignandam esse, nam agunt quidquid agunt, solius naturæ instinctu, secundum dispositionem organorum.

§. VI.

Administra seu Instrumentalis est organum, alio nomine & vulgo sensorium dictum, quod est pars corporis, quâ sensilia oblata facultas sentiens percipit, tota enim facultas debet esse Organica, nullus namque sensus, sive interior sive exterior, quidquam apprehendit aut sentit, nisi per Instrumentum quoddam corporeum, unde fit, corruptis & læsis organis seu Instrumentis, corrumpuntur & læduntur ipsæ actiones sentiendi: Organum hoc à medicis & Physicis duplex esse statuitur. Commune sc. & Proprium, Commune quodnam sit Peripatetici & Medici dissentiant. Arist; (d) enim, Avicenna, (e) Cæsulpinus (z) faciunt cor commune ἀσθητικόν sensitivæ facultatis, Gallenus (η) vero, Da-

(d) L. 3. de part. animal. & lib. de juvent. Cap. 2: (e) L. 1. sen. doctrina 6. Cap. 10. (z) L. 2. quest; medicarum num 10. & L. 5. quest. peripat. Num. 3. (η) L. 3. de locis affectibus Cap. 4. & L. 3. de causis Symp; cap. 8.

Daniel Senertus, (9) Renatus Cartesius, (1) Coniambri-
censes seu interpretes Arist, (x) & alii per plurimi, (λ)
statuunt cerebrum esse commune sensorium faculta-
tis sentientis, conveniunt tamen in eo, quod ibi fons
sentiendi sit, ubi nervorum origo, aut originem nervorum
in corde ponit Arist: (μ) verum *ἀποψία* hoc refutat & sat
evidenter monstrat nervos ortus sui initium non à cor-
de, sed à cerebro trahere, hoc enim officina animalitatis
ut ita dicam, ab hoc protenduntur nervi, ad omnes
ferme corporis partes, quæ nihil sunt aliud, quam con-
tinuatio cerebri, per quos Spiritus deferuntur ad organa,
quæ & commune sentientis facultatis organon dicitur,
& quidem *internum* propterea, quod perceptio animæ,
seu sensus interni hujus beneficio perficiuntur, non
quod eos cerebrum per se, sua natura seu vi (cujus nul-
la,) perficiat, sed ope facultatis sentientis, quæ inter
Spiritus animales residens operatur, eadem etiam ibi
versans transit per nervos ad unius cujusque organum
externum, qua ratione cerebrum non solum Spiritus
animales oculis, auribus, naribus & lingvæ communicare,
verum etiam spiritum sensuum externorum in organis
suppeditare dicitur, non tamen ideo inferendum sensa-
tionem quandam *Gustus* vel *Tactus* &c. in cerebro ceu
organo proprio fieri, sed solummodo ibi internorum
sensuum perceptionem, quatenus scilicet his mediantibus
sentiatur lingvæ gustare; & Aures audire, sic. v. g. om-
nia, quæ lingvæ admoventur, communicantur senso-

B 3

rio

(9) *Inst. Medica: Cap. 13.* (1) *L. de passionibus anime*
Cap. 1. 2. & part. 4. medica: Phil. Num. 196. (x) *L. 1. de ge-*
ner: ex cor Cap: 5. Quæst. 1. (λ) *Toletus, Antonius Ruvio,*
Anto: Deusingius. (μ) *De somno Cap. 2.*

rio communi, quod per nervos supra latitudinem ipsius lingvæ diffusos, ubi illa impressio fit, sentit, hoc est, in ea parte corporis, quæ ab objecto movetur. Atque hæc de organo communi seu interno, nunc ad proprium seu externum pergere animus est, quo quilibet *sensus* peculiariter utitur ad percipiendas qualitates sensibiles, (v) quibus mediantibus animal aliquid sentire dicitur, sic itaque lingvam *Gustui* ut proprium organon tribuimus, cujus definitionem a Clarissimo Sperlingio (z) nobis examinandam recitabimus, ita sonantem, *Lingva est pars oblonga & mollis carne propria & musculus constans ut Gustus sit organum.*

§. VII.

Quemadmodum jam lingva nobilissima pars corporis rite dignoscendis saporibus omni animali etiam rationis experti seu ipsis brutis est concessa, ejusque caro variis ex partibus coagmentata, ut saporibus quosvis exactè pro ut in se sunt perciperet, Sic provida rerum mater natura, quæ in necessariis non deficit, voluit eam nervis gustatoriis, e cerebri ventriculo ad cuspidem usque vergentibus præditam esse, quorum primo tunica illa nervosa inferior lingvæ pars, orta à 3to. Pari nervorum cerebri, ex posteriori ipsius medulla versus anteriora, recta sub basi excurrente, in hanc et, iam eandem tunicam nervi quartæ conjugationis derivantur, qui membrana sua nervosa reticuli instar porosam carnem lingvæ obducunt, (o) ac ex latiori basi

in

(.) *Arist.* 2. *de anima* Cap: 12. (z) *Antbr. Ph. s. L.* 2. *Cap.* 4. *pag.* 1648. (o) *Baubin.* L: 3. *Theat; anotom.* *Cap.* 19. & *Varolius* L, 2. *Anot.* *Cap.* 7.

in mucronem illum acutum concurrunt ac coeunt, unde cum quid *Gustu* explorare cupimus, cuspidi lingvæ rem sapidam admovemus, hi si tum vel læsi vel transpositi sint, omnia insipida redduntur, *nam sublata causa instrumentali tollitur effectus* ut apparuit in vitrivorace, de quo Reald: Columbus (π) refert, vel si hoc ipsum organon actu humidum esse contingat, vel si tale existeret, quod humidum suscipere nequiret, sic v. g. pupilla oculi colorem actu in se non habet, sed est susceptiva ejus, idem esto de *Gustus* organo, hoc est quoniam si gustabile possit esse actu humidum, oportet ideoque organon esse tale potentia & per Gustabile reducti in actum, cum quilibet sensus patiatur à suo proprio sensibili, sic lingua plus justo humida primo fortem saporem gustans, postea forte alios sapes, vel non gustat vel male percipit, quia sensus est primi saporis unde & febris laborantibus videntur omnia esse amara, propterea, quod ipsorum lingua plena sit tali humiditate, sicque patet organon gustus dici tale esse potentia, quale objectum est in actu. Hisce jam supra nominatis subveniunt ac succurrunt ex septima conjugatione ut Anatomici loquuntur, septimum par extra cranium ortum ubi medulla illa è cranio evasura est, hujus paris munus est partim reddere linguam sentientem, partim moventem, unde partim *Gustatorii*, partim *motorii* nervi vocitati. Sedè suam ante laryngem in collo obtinet, ibique in faucibus sub inferiori maxilla radices agit, cujus caro porosa ita nervis cincta [ut supra indigitavimus] sapes sentit, quare ei actionem principalem seu proximam tribuendam certò statuimus, quæ etiam dicenda principalissima lingua

lingva pars, hæc non impedita ob rationes modo allatas hoc facit. Ad hanc ut accederet salivalis humor, Deus glandulas quasdam dedit homini, quarum duæ, tonsilæ & amygdala (secundum Anatomicos) quæ humiditatem ex cerebro fluentem suscipiunt & in salivam vertunt, quæ etiam postmodum per vesiculas illas duas sibi aditas patenter ductæ in os labentes, inque ore cruento aliquo liquore cum mediocri calore, faucium mixto ac temperato, extra vel intra os, qualis nunc est saliva, ex qua, fauces, œsophagus non tantum, sed & lingua, humorem & madorem recipiunt, qui non parum ad *Gustum* facit, nam cum quid Gustandum sit, erit omnino lingua madida & humida; Deinde necessaria est ad eluenda alimenta sicciora, quare cum lingua nostra aliquo mediocri humore est prædita, tum sitim non concipimus. Si vero mador ille deficiat, statim nobis bibendum erit, dum vero nulla saliva in lingua adest dicunt Medici vel defectum seri esse in sanguine, vel poros glandularum salivarum obstructos esse, ut in hydropicis, de quibus plura Medicos consulas. Hanc salivam quam jam satis superque nominavimus porosa illa caro lingvæ, spongiæ instar imbibit, res sapida tum admota, realiter sentitur atque ad sensum tum demum fertur, juxta illud *Nihil est in intellectu, quod non prius fuerit in sensu*, nemo quoniam primum mentis aspectum, seu simplicem rei perceptionem, Originem suam à sensu trahere inficias ibit. *Ubi sensus ille communis in medulla cerebri residens, de eo censeret & dijudicaret, num sapor ille amarus, dulcis vel falsus sit, interim tamen nervos illos una cum membrana etiam aliquid Gustatui conferre non negamus, quoniam unius boni possi-*

positio, non est alterius exclusio; sed dicendum eum Placentino cujus verba Excellentissimus Sperlingius (e) observavit, ac recensuit ita: *Quamvis membranam inter illas partes, sine quibus commode Gustus fieri non potest, numeremus illam tamen principalem cujus famulatu reliquæ tantum subsidiariae sunt destinata, statimus: propriam nempe & spongiosam linguae carnem. Præterquam quod substantia ipsa talis sit, cui similem in nulla corporis parte inveneris, temperamentum quoque ad suscipiendos saporis aptissimum habet, humida enim & calida est, saporibus admodum vicina ut ab illis facile alterari possit.*

§. VIII.

Sed propius ad Definitionem lingvæ accedamus, ubi Sauthor eam qua formam Externam nominat oblongam, hoc est, ut supra innuimus, ex latiori basi in mucronem illum acutum desit, quo non solum rem sapidam attingimus & esculenta in ore continemus, verum etiam contenta tandem in gulam transmittimus, mollities ista, quæ lingvæ inest & brutis & hominibus valde necessaria, quæ si abesset, munera à natura sibi indita subire nequiret, ubi tamen nunc bobus, ad capiendum cibum, nunc felibus ad scabiendum, ad aliud canibus, ad lambendum conceptos fœtus ursis, homini soli ad fermocinandum inservit, (σ) Quod si divino animali non tam volubilis & agilis esset ut se non posset in gyrum flectere, tum impossibile foret ei conceptus animi sui in laudando creatorem &c. exprimere; ubi tamen ex mera Divina gratia secundū hanc à Deo da-

C

tam

(e) Zool. Cap. 9. pag. 64. (σ) Scal. Ex. 184. Dist. 2.

ram dispositionem voces literis distinctas volutare ac tribuere instar cantu & dictis suavissimis, morientia peccata proximi sui mulcere potest, juxta illud Poetae (†)

Plurima mulcendis auribus apta refert.

Et licet hæc suis funibus sit alligata ut limites sibi à Deo præscriptos transire nequeat, quæ alias inter loquendum & epulandum nobis impedimento esse posset, tamen nobis obstat alia lingua præcavenda, quæ multo minor est, unde etiam lingula dicta, instrumentum quoddam cavum & oblongum in speciem lingvæ factum cujus officium est tegere Laryngem, quæ, cum loquimur, se aperit, & si tum eo ipso quò loquimur, nobis contingat epulari, facile possit frustulum cibi in arteriam asperam incidere, sed quam salubre sano sit corpori, deliberationi & judicatu Medicorum committimus, unde hoc salutare præceptum,

Dum convivaris, caveas ne multa loquaris.

Carne propria dicit author linguam constare, hoc est rara, laxa, molli & peculiari, quæ nullo alio corporis membro inest, & dicitur principalissima ejus pars, cui actionem primario attribuendam & assignandam esse, supra adseruimus, hinc intellectu facile *Gustum* organo, à *Tactu* differre, cui sententiæ etiam Galenus (v) inter Medicos palmam obtinens assentitur; ratio hæc est: nam *Tactus* per totum corpus meat & cutim pro suo organo continet, *Gustus* autem solum in hac una parte situs est, sic *Gustus* non simpliciter sed respectively dici potest *Tactus*, quatenus se; sapor lingvæ attractu sentitur, qui tamen sapor *Tactu* in nulla alia corporis parte, sentiri

po-

(†) *Ovidius* (v) *L. 8. de usu part. Cap. 6.*

potest, de quibus fusius in §. XI: Bruta quod attinet tum alia aliam gerunt linguam, sic lacertis bifida & pilis obducta, (Φ) serpentibus aculeata, longa, tres acies habens, pisces autem vel nulla, vel aliqua in palatu sepulta lingua Gaudent, sed quid de hisce plura, pergendum ulterius.

§. IX.

(β) **M**ateriale Gustus Recentior ætas, particulas sapidas rerum esse dicit, quæ si linguæ accedunt, mirum in modum eam afficiunt, nec ulla species sensibiles dari, quæ non sint ex suo materiali & formali compositæ, & quamque speciem extra sensum positam materialem dici voluit, hinc pulcre scal: (χ) sensationis materiam objectas species esse, sed non vera materia, non enim subjecta sed objecta sunt, itaque dicit quasi ex altera parte efficientis vices sustinent, faciunt enim ipsa quoque sensationem, sed non faciunt sensum, h. est sentiendi facultatem ipsam. Sed de hisce in posterum fusius dicetur in §. sequenti.

(γ) *Formale* est perceptio in anima nostra, quæ ipsi communicatur per nervos, ab organo seu lingua ad cerebrum protensos, si v. G. res sapida ut Piper, vel sinapi linguæ admoveatur tum dicitur illa res materialis, sed dolorem illum, qui ex acredine ipsius rei in membrana vel carne ipsius linguæ sentitur, dicimus esse formale.

(δ) *Finale* seu finis, qui est alius respectu 1. Dei, sive ultimus Gloria Dei, ut creatorem etiam hoc sensu celebrent (ψ) Respectu 2. animalium vel 1. in genere

C 2

Con-

(Φ) Scal. Exer. 183. dist. 2. (χ) Exer: 297. Sect. 4. (ψ) Psal. 19. v. 2. & Matb; 4. v. 10. & Hebr. 1. v. 6.

Consideratorum, siue intermedius, est vitæ Conservatio (ω) & sustentatio, vel 2. in specie hominum alieni auxilii indigentium (α) ut lingua esset mentis & cogitationum interpres, nec non ut sermo vinculum esset consociationis hominum & ut alii alios de Deo & aliis rebus docerent.

Ex objecto, quod est sapor, cujus definitio, post supradictum organon, sub incudem examinis revocari vult, Quam ab Excellentissimo Sperlingio (β) recitare placet. *Sapor est qualitas corporis misti orta à sale ad rerum differentias lingue representandas.* Extra aleas vagare ne videamur, ad exactiorem modo recitatae Definitionis enucleationem, nos statim præparemus necessum est, in qua primo objectum hoc, alias sensibile, Gustabile & græcis ἡ γεύσιον dictum, nunc vero speciatim ab Arist. (γ) sapor nominatum nobis sistitur.

§. X.

Unde ortum suum habent saporis Peripatetici & Galenici cum Chymicis magnopere dissentiant, illi saporis à qualitatibus primis deducere volunt, Hi eos à sale deduci existimant, quod etiam probabilius & verisimilius adparet, cui sententiæ & nos assentimur, dicentes cum Scalig. (δ) *nihil magis saporem oriri à qualitatibus primis, quam visum.* Nos itaq; pro confirmanda ac fovenda hac sententia, argumentamur hunc in modum: Quod est primum solubile illud est primum sapidum

(ω) Scal. Exerc. 279. Sect. 3. (α) P/al. 50. v. 15. (β) Synop. Part. Spec. L. 3. Cap. 5. (γ) de anima Cap. 10. tex. 113. (δ) Exerc. 297. Sect. 4.

dum at sal est primum solubile, ergo sal erit primum sapidum. Minor probatur ex regula chymica, quæ sic habet sal nihil aliud quidquã est, quàm id, quod non agit nisi solutum. Unde pro hujus solutione opus est aliquo liqore, permisto ac temperato, cum mediocri faucium calore, intra ipsam os, qualis nunc est saliva, suntque sal & aqua principia *symbolica* ut Chymici ajunt intime se apprehendentia & solventia, manentibus tamen semper particulis salinis infractis & illæsis, modo aqua illa fuerit pura nulloque alio caractere sigillata, secus si fuerit, vires salis frangit ac dissipat; Quod vero modificet hoc sapidum primum, inter principia reliqua maxime sulphur esse dicimus, à cujus varia proportione, mixtura, infinita quasi exsurgunt saporum genera, atque tunc differentia illæ partim essentialis partim accidentales sunt, quatenus sc: particula salinæ hoc modo quoad figuram, situm, qualitatem & motum variantes, aliam saporis ideam imprimunt, ex varia earum actione linguam sc: dividendo, feriendo & penetrando.

§. XI.

Indagata sic, brevitate qua fieri potuit, genuina saporum natura, sententiam eorum examinare juvabit, qui statuunt species sensiles saporum non esse reales, sed intentionales, & spirituales, & quidem hac ratione suffulti, quod effluvia à rebus sapidis in organa recte disposita incidunt, Quorum e numero sunt Franciscus Murcin, (1) Antonius Deusingius (2) Antonius Ruvio (3) Gregorius

(1) *In Curs. Philop. part. 3. p. 82. 83.* (2) *Diatriba de functionibus sensuum Sect. 23. dist. 24.* (3) *Comment. ad L. 2. de anima pag 347. seqq.*

gorius Horstius (9) Danhavērus (1) sed nos cum Francisco Vallesio (x) & nonnullis aliis diversum ab his sentimus, dicendo dulcedinem illam à saccharo & melle promanantem, dum dentibus teratur & commeditur, realiter afficere linguam nostram, & speramus quodvis sanum sinciput, hanc rem rite perpendendo percipere, ac videre posse, quod hoc ipsum objectum Gustus de quo jam nobis erit sermo, organo prædicto jungi amet. Unde facile iudicatu ejus species materiæ esse immerfas, non tamen inde inferendum esse, eas substantias esse, quibus sensus affici nequeunt, quoniam nulla substantia immediatè incurrit in sensus, cum nulla substantia immediatum sit suarum operationum principium, sed qualitates sint oportet. Sic v. G. Gustu percipimus sapores in hac vel illa re sapida, non quatenus est substantia, sed quatenus saporibus linguæ aptis prædita est, verum crassam imo affectatam ignorantiam esse dicimus, quod simulant se ignorare effluvia (per quæ species ad organa feruntur) propriâ vehicula qualitatum esse, non enim species saporum ab ære, neque ab aqua ad organon deferuntur, nec sapor suas species producit ut à colore coloris, à sono soni, ab odore odoris species producuntur, nec tales species, quæ alias à lingua recipiendæ essent, ut cætera sensuum objecta spargit, sed immediato nexu, res sapida linguæ erit admovenda, ut sapor sentiatur, Gustusque existat.

§. XII.

(9) L. 2. de anima, Exer. 70. quæst. 10. (1) L. de anima disp. 4. pag. 101. (x) L. 2. Centro. medicarum Cap. 24.

§. XII.

Errorem incurrunt Conimbricenses, interpretes Aristi: statuendo Saporem eadem cum Odore natura consistere, est enim Odoris & Saporis, ut ferunt, ea cognitio, ut omne lapidum odoratum sit, & omne insipidum odore privetur, freti Authoritate Arist: (λ) confirmare conantur, cum tamen nemo insicias ibit res quasdam odoriferas dari, quibus vel parum vel nihil saporis inest & contra, nam experiētiā edocti novimus per plurimas res acerrimas nihil sane, vel minimum odoris in se continentes dari, quanta quæso adstringendi vehementia & acredo sit in arsenico, *Mercurio sublimato* & aliis Mineralibus, *oleo vitrioli*, *Dracunculo* ac similibus, notissimum omnibus fore spero, ut aspero suo sapore linguam ferme morificent, interim tamen aut nullus aut plane exiguus odor; Sed ne confusionis culparentur, quod dicant saporis rebus odoriferis inesse, tum affirmare coguntur saporem ab odore eo saltem discrepare, quod in sapore Humidum in odore Siccum vincat, idque etiam ex authoritate Arist. (μ) ubi dicit *ἔστιν ὁ χυμὸς τῆς ὑγρῆς ὀσμῆς ἢ ὀσμῆ τῆς ξηρῆς* h. est: sapor est humidus ut odor est sicci, sed responderetur multas haud raro res humidissimas odoratissimas inveniri, ubi siccae inodoratae sunt, & res lapidas siccas æque & interdum melius Gustu percipi, quam res humidissimas, quoniam si in se & sua natura res ipsae siccae sint, cum humiditate ipsius linguae commiscantur, & sic actu perceptibiles evadant. Asseveramus proinde nos odores à saporibus non solum

subjecto

(λ) *De sensu & sensu Cap. 5.* (μ) *Idem l. 2. de anima Cap. 2.*

subjecto differre, sed & ipsum *Gustum* ab Olfactu, Tactu & ceteris sensibus organo & objecto distingvi, quod quidem de reliquis manifestum est, à Tactu vero num specie differat? dubitari solet: dicimus tamen nos.

§. XIII.

Hic sensus Gustus, aliquo etsi modo Tactus quidam sit, teste Philosopho, non tamen hinc licet inferre Gustum & Tactum eundem esse sensum, sed potius realiter inter se differre, eo quod 1. habeant distincta organa, ille linguam, hic vero membranam. 2. Distincta objecta, Saporem videlicet & qualitates Tactiles. 3. Distinctas actiones, de quibus modo dicitur, interim tamen non negamus in totum, quin *Gustus* aliqualem cum Tactu convenientiam si late sumatur habet, prout quævis potentia, contactu rem sentit, ita lingua attingendo rem Sapidam tangit, si autem illud verum esset, sequeretur. 4. Solummodo sensus exteriores dari, deinde Gustum sentire species Tactus, quas tamen in numerum cum suo genere nunquam ponit, sed si consideretur *Gustus*, quoad modum sentiendi, tum quidem posset dici quidam Tactus, quatenus sc. suum objectum tangendo percipiat, ut modo, licet haud sufficienter, inuimus, adeoque omne Gustabile Tangibile dici potest, ratio hæc est, quoniam omne sapidum est humidum, humidum vero percipitur Tactu. Si considerentur Gustus & Tactus quoad sua objecta formaliter accepta, tum oportet dicere, sicut se habet objectum Tactus ad Tactum, sic se habet objectum Gustus ad Gustum. Hoc tamen modo sensus hos considerando,

Gustum & Tactum non esse idem, satis manifestum speramus, cum organis & objectis propriis, ut jam jam innuimus, discrepent: licet modo sentiendi convenient, Si jam accipiatur *Gustus* prout sensus saporis sit discretivus, sic non absolute necessarius animali, sed saltem ad τὸ bene esse concessus est, si vero capiatur *Gustus* ut sit quidam *Tactus*, qui percipit qualitates tangibiles, licet non ut tales, sed sub ratione extrinseci alimenti *Gustus* maxime necessarius animali, dici potest imo etiam quidam *Tactus*: unde Philosophus *Temperantiam circa delectationes Gustus & tactus consistere* dicit, non priori de *Gustu* intelligendo modo, quoniam sic omnes probatores vivorum essent intemperati, sed posteriori modo, quatenus temperantia circa delectationes *Gustus* consistat, observandum tamen diversas in iis actiones, sæpe namque contingat in ipsa lingua Gustationem perire, Tactionem seu Tactum manere posse.

§. XIV.

Objecti hujus cardo ut melius insuper vertatur, necessum ducimus ductu variorum Authorum (v) distingvere sapes in *extremos*, & *intermedios*: *Extremos* quod attinet alii contrarii & simplices vocitati, (ξ) suntque dulcis & amarus, dulcis & gratus est in pane, lacte, uvis maturis, γλυκύπρῶστον, saccharo, melle & passim in pingvedinibus quibusdam, quamvis hæc quoad dulcedinem indifferentes sint. Hic sapor optime omnium quidem (si mediocri caliditate sit affectus) ad nutritionem facit (o) ratio hæc est, quod calor corporum

D
alen-

(v) *Senerti Scharphii Arist. & omnium.* (ξ) *Arist. de anima Cap. 10. Tex. 105: & Scharph. in Spec. part. phys. l. 3. Cap. 2.* (o) *Sener. L. 7. Phys. Cap. 6.*

alendorum id quod optime est percoctum, ex alimento detorquit & atrahit ac illud, in corporis substantiam convertit, (π) & quod crudum seu minus decoctum remanserit, magis magisque concoquit; nec non vi ac virtute sua, quicquid hominibus ad alendum conducit, mirifice educit, Gallenus vero in respiciendis qualitatibus horum saporum, suo usus consilio, extremos sapes, acrem & acerbum facit, quam adfectionem libenter ei cum suis affectis relinquimus, jam cum diversorum animalium diversa sit temperatura, ideo quæ nobis dulcia, quibusdam brutorum adversa sunt, & contra, sic V. G. Ovium & Caprarum genus amara salice induvisque betularum, cæterarumque arborum & veprium delectatur; quoniam à melle abhorret, ex cuius esu perire dicitur (ρ) sic corvi vescuntur cadaveribus, sic quædam aves pascuntur serpentibus, quædam rursus aliis venenosis, quorum odorem saltem, homines si perciperent, ne dicam talia si gustarent, tum corpora eorum statim alterarentur, ut interire repentina morte cogerentur, Turdis etiam olivas, hæderas, baccas amaras, viscum & resinam, svavissimum esse cibum constat. Sapor amarus, qualis est in absinthio, aloë, felle, nihil quidquam ad nutrimentum confert, quoniam tam valde penetrat, Lingvamque promptè subit, detorquet, ac siccat, quare à natura respuitur tanquam plane ἀρεωφοῦ. Hoc ipso sensu bruta vincunt hominem, ut & in reliquis, excepto Tactu, idque non ex temperamento quod homini quidem nobilissimum, sed ex ipsorum organorum

(π) *Arist. 21. prob. Sess. 13.* (ρ) *Hist. animal. Franz. Cap. 22. p. 237. & Cap. 23. pag. 248. part. 1. & Cap. 11. pag. 412. part. 2. & Scalig. Exer. 286. dist. 2.*

rum exquisitiori fabricatura provenire arbitramur, nec enim aereo *Gustus*, Simiis, Galinis, aliisque avibus (σ) manifesta est intelligendo, cum ea quæ rationis propria sunt efficere non videantur, nam solus homo quæ audit, vidit, gustat, præclaro mentis scrutinio discernit, ac dijudicat, sed quod exquisitius sentiant hoc fit ex accidentali ipsius cerebri dispositione, seu ex singulari & peculiari organi contextura, quare dum suâ voracitate corvi canes & alii alliciuntur & instigantur ad insequendum hanc vel illam prædam, vel à natura invitantur ad capiendum hunc vel illum cibum; de celeri & vehementi perceptione specierum, non vero de specierum receptorum dijudicatione loquuntur isti vulgares Versiculi.

*Nos aper auditu, Lynx visu, simia Gustu,
Vultur odoratu, præcellit aranea Tactû.*

Intermedios sapes quod attinet, qui alias compositi dicuntur sunt hi *Acidus*, qualis in aceto, acetosa, succo limonum, *Acerbus* in pomis nonnullis immaturis, glandibus, gallis, *Acer* qualis in pipere, Zingibere, allio cæpis, *Austerus*, *salsus*, ad hos reliqui plures, qui à medicis numerantur, referri possunt, de quibus eos consulas, quorum est fufius de hisce disquirere, hinc seu ex ultimo hocce genere saporum quæri potest.

CUR SAL, LIGNI INJECTUS CREPET?

Respondetur salem, plurimum humoris in se continere, quo fit cum ab igne attritus & attenuatus sit, spirituosam sibi induat naturam, motuque violento inflammatio illo exsiliens rumpit salem (τ) salis autem munera &

D 2

ope-

(τ) *Hist. animal. Frantz: Cap. 24 p. 262.* (τ) *Arist. 2. probl. Sect: 26.*

operationes sunt, abstergere, abluere, exsiccare & putrefactionem prohibere, quare etiam nostratum usus est vetustissimus, tempore ætivo, crudam carnem sale aspergere, ne putrescat, ac vermes enalcantur; & quam alendi facultatem Salsa habeant, veteribus valde controversum fuit, neque inter recentiores convenit, nos vero, rem extra controversiam positam esse dicimus; quærendo saltem, sine ulteriori disquisitione cum Scal:
 (v) *quomodo queso possent vivere si non alantur salsis?*

§. XVI.

Sic itaque brevissime dictum est, de natura Objecti, admirandaque organi Gustus, lingvæ sc. fabricatione, præcipuaque ejus opera consideravimus, Musculorum verò ars hac in re non satis explicari potest, multo minus demonstrare possim causas, qua ratione lingvæ motu, ceu plectro, alia atque alia articulata vox, nec non dissimilia verba formantur, quæ sunt picturæ rerum & cogitationum seu mentis indicia, nisi quod Deo ita illam in sui laudem adaptare placuerit, cujus ideo celebranda sapientia, eique gratiæ immortales agenda, qui soli homini, tantum sermonis usum committere ac tribuere dignatus est. Tanta enim lingvæ humanæ dignitas, quanta sermonis & eloquentiæ Opifex est, Qua in re nec insignis ejus utilitas prædicari, nec ipsa ars in sermone formando, exponi potest. Sciamus saltem nos hinc intellecturos esse causas, & artem totius fabricationis, cum omnium præsertim horum operum ideam, in ipso Opifice cernimus.

rem

rem laudemus, & ipsius beneficiis recte utamur. Scientes Deum Ter optimum Maximum hisce primitiis velle nos, in hac vita, ad illam æternam lucem, præparari.

§. XVII.

Nunc Medium, quod inter objectum & organon Gustus adsit oportet, explicabimus, idq; suffragio, Arist: (φ) ubi ait ἀθανόμεδά πασιῶν διὰ τῶμέου, per hoc medium internum, species sensibiles, puta, ad organon deferentur, cum nullum externum Medium agnoscat, sed illud penitus respuat, ratio hæc est; quoniam Sapor, ut supra diximus, non per aërem, aut aquam, ut cæteri sensus (Excepto Tactu) suas species spargit, qui sensus etiam medium intraneum obtinet, atque sic cum Gustus sit quidam Tactus, ut supra adseruimus & Gustabile quoddam Tangibile, idcirco etiam Gustus, Medium intraneum habere debet, ut si res sapida lingvæ admoveatur, verus saporum sensus haberi possit, eæ autem res sapidæ, quo melius percipiuntur, lingvæ extremitatem, provida rerum mater Natura, duobus mediis donavit: 1. Carne porosa, per lingvam expansâ, quæ, cum res sapida ei admoveatur, specie sensibili ipsius rei afficitur, hinc deinde sensorio communi, per nervos communicatur, ubi anima de ea sentit & judicat; sic V. G. si mel dissolveretur in aqua & à quodam procul distante perciperetur ejus Sapor, id non annumerandum aquæ tanquam Medio Externo, sed quoniam mel aquæ commixtum, immediate tangit organum, Gustus ideo non percipitur, in aqua, tanquam per Medium, quoddam Externum, (fi-

D 3 cuti

(φ) *L. de anima Cap. II, tex. II4.*

curi faccerarum' potui admistum) quoniam hujusmodi Sapor mellis resoluti, in aqua percipitur, debiliter admodum & remisse, propter aquæ admistionem 2. Saliva, seu humore illo aqveo, qui omnis saporis expers, ad formandum Saporem huic porosæ carni succurrit, seque insinuat, hæc autem saliva aut ad omnem saporem indifferens, aut certo aliquo Sapore infecta est, & tunc sequitur necessariò Saporess, ex humore illo infecto confundi, ut nullus realis ciborum Sapor, in lingua, tanquam in organo dignoscatur, hinc febriliter laborantibus, omnia fiunt amara, quia redundat in lingua saliva biliosa, non existimandum tamen est, quod ob id sit medium Gustus primarium & immediatum, sed est secundarium. Modicus autem ille humor esse debet, ne cum modum excedat, linguam male afficiat, atque sic de re bene sapida, falso judicetur, & vice versa, si humor hic deficiat, tum lingua exsiccatur, ut nullos Saporess excitare, & elicere valeat, unde arida lingua & omni Saliva destituta, Saporem nullum percipit, juxta illud Arist: (χ) οὐδὲν ποιεῖ αἰσάχων χυμῶ ἀνευ ὑγρότητος, μήτε κατάζηρος ἔσσι ἢ γλῶσσαι αἰσάσεται. h: est nullum Sapidum sentitur sine humore, nec lingua arida gustat. Nam quemadmodum color sine lumine non videtur, ita nec lingua Gustum, sine humido sentit, quique humor alias cum sit temperatus variis muneribus obeundis, à natura est adstrictus, quod nempe maceret res illas sapidas, attenuat, conficiat, resolvat. & tandem eas persape nominatæ fungosæ carni, sese insinuare faciat.

§. XVIII.

Breviter sic pro ratione instituti, explanatis Medii naturam concernentibus, adjiciemus *Gustandi Modum*,

dum, cujus declarationem, huic opellæ nostræ, ut *ἀνακε-
 Φαλαίωον*, aut contentum totius in compendium reda-
 ctum subjungemus, quo in exponendo, & ingenia Præ-
 clarorum virorum sudarunt, ut magnis difficultatum tri-
 cis implicati, nihil certi statuere potuerint, sed propter
 dissidia variarum sententiarum, utilius meliusque, glo-
 riam Domini, in hocce suo admirando opere, decanta-
 re, quam exquisita, & exacta inquisitione imbecillis ani-
 mi sui, miram hanc rem pervestigare, duxerunt. In-
 terim tamen cum in qualemcunque ejus notitiam veni-
 re, e re esse arbitramur, Saporis in lingua perceptio-
 nem fieri statuimus, quando res lapidæ lingvæ adplican-
 tur, quæ si sint humidæ, à spongiola ejus carne, facile
 excipiuntur, & ab anima sentiente cognoscuntur, si suc-
 cus est concretus, à calore oris solvitur, sicque liquecens
 mediante humiditate ab organo percipitur, qui sc: hu-
 mor, eas, dentibus comminutas, macerat, resolvit, ac
 porosæ carni lingvæ, & palato, aptas reddit, tum qualitas
 illa lapida in humore residens abluitur, lingvæ deinde
 nervosiori parti, speciem sui communicat, unde rectè
 Zabarella dixit, *Et si enim Sapores linguam proxime tan-
 gunt, inque eam agunt materialiter & imprimunt sapo-
 rem realem, ipsa tamen saporum sensio tantum fit, per
 speciei receptionem.*

§. XIX.

Verum ut in parte præmiali diximus, lingvâ nihil
 melius, ita etiam eâ pejus in hoc universo orbe,
 nec dari, nec excogitari potest, idque teste Jac: (ψ)
 hac

(ψ) *Epist. Cap. 3. v. 5. 6. & 9.*

Hac namq; ut à primordio exordiar, primi nostri Paren-
tes, in Statu Integritatis, ad peccandum commoti, ac se-
ducti, (α) Hac Christus æternus Dei Filius proditus, (α)
hac sceleris argutus, omni crimine immunis sanctissi-
mus, (β) hac adhuc (proh dolor) in res vanas, inutiles
ac impias, nomen Dei sanctissimum usurpatur, hac tan-
dem tales sychophantæ & proles Diaboli (qui Pater est
mendacii) sibi ipsi temporale exitium, & æternum in-
teritum, tam corporis, quam animæ adsciscunt, cum
præsertim sincero corde noverint, sermonis officinam
lingvæ nempe, à Deo datam, quem ne verbulum qui-
dem effugere possit, quod non noverit, juxta hocce
Davidis (γ)

Nam neq; lingua potest mea dicere cujus;

Jam non sit ratio cognita nota tibi.

Nam quemadmodum charta pura, nihil gravatur pon-
dere literarum, ita Deus multo magis cuncta, cunctaque
verba, ne minima quidem difficultate, rædio, aut con-
fusione notat: cavendum igitur, ne organon lingvæ no-
stræ maledictionibus, vellicationibus & aliis similibus,
mancipemus, sed potius nullus dies, nullaque hora præ-
termittenda, qua placabili harmonia ac symphonia, lau-
dem Domini non cantamus, ac supplices cum Syraci-
de; (δ) retinacia vincula lingvæ nostræ apponi rogamus,
ne qualescunque blasphemias ei displicentes loquatur.

Sed
(α) Gen: 3. v. 4. & 5: (α) Math. Marc. Luc. &c. (β) 1.
Pet. 2. v. 22. & 1. Job. 3. v. 3. & 5. (γ) Psal. 139. v. 14.
Cap. 22. v. 33. (δ) Cap. 22. v. 33.

Sed tantum de hisce, postquam navim in vadum, quod intendimus, divinâ affulgente gratiâ, perduximus.

DE cætero igitur Benevole ac Candide Lector te, quâ par est modestiâ, rogatum volo, ne vilem ingenii mei foetum, sinistre interpreteris; nam scias me imprimis non fastuosa scribendi uredine laborasse; sed hoc me unice intendisse, ut has meas Physici studii primitias, liberalis exercitii gratia ingenuè Philosophantium placidæ censuræ modestè subjicerem, quare ex animo metu penitus discussio, hoc quaecunque ingenii specimen, molli tantum levique admodum brachio perstrictum, in lucem edidi, quod vix moderatiorem & mitiorem apud rigidos sychophantarum affectas, virgulam censoriam, experturum fore, facile conjicere possum: Ego vero puræ conscientiæ integritate fretus, ex malis illarum cavillationum tricis seu nugis, auxiliante Deo, facile emergam, hic namque unicus mihi Scopus, Deo & bonis ut possim placere malis nolo nec possum. Si vero hæc ad palatum omnium non satis ornate ac nervosè elaborata sunt, mihi tamen in hoc studiorum genere declarandi Progressus, meus conatus sufficiet, quoniam id quod volui non potui assequi, sed tantum tentavi, quantum ex agello ingenii mei depromere potui, quod vile licet sit, id tamen ob tuam modestiam Candide ac B: Lector, sinistre à te non expectum iri spero, nullum tamen odium, nullam invidiam, nullum deteriorum affectorum glaucoma obnubilatum invitus submitto, sic ubi erravi, ab eruditioribus & informari, & vinci, mihi honestissimum esse duco. Si

itaque bonus es Candidè ac Benevole lector, tum de
 tua humanitate deque benevolentia nullus ambigo, bene
 si hæcce interpretæris, voto meo hæc in parte satis-
 factum existimabo eoque animum meum posthac ad gra-
 viora tentanda haud parum stimularis, Divino interea
 commissus clypeo, Vale benigne Lector & mihi, sincere
 favere perge, Sed priusquam manum de tabula tra-
 himus, Deo humilimas gratias agamus
 necesse est dicentes,

*Gloria sit Patri, sit nato Gloria Sancto:
 Gloria Spiritui, Triadi sit Gloria Sacra,*

Til Herr Respondenten.

Do sinaken fädt en gång af *Cassals* liuswa *ne-
Star*
Han må ej stanna förr/ än han med nöjse
haar
På *Pindum* hunnit til dhe nye *Systrars*
Skaar

Der *Pallas* honom med sin Lager *Trona* ächtar.

J haan ock satt Ehr Foot / opå den brantta Klippa
Som på en steemig *Wäg*/ til åhrans tempel födr /
Slikt wißar ju det *Proof*/ som man af Ehr nu
hödr /

Låt see J äntlin ock til högsta *Toppen* slippa.

Ehrt wackra wärel ofi lär wår tungas *Frucht* och
Rutta /

Hur' en så litten Lem kan sinaka suurt ock sött/
Tyblir Ehr indda *präst*/ Ehrt *Lof* blir aldrig dödt/
Bland dygdens föllie skall man Ehr ock entlin hitta.

CARL ALANUS.

Ad Dominum Respondentem.

*Dum egregiam DE GUSTU Dissertationem pu-
blica Candidorum Censorum disquisitioni submitteret,
subica Gratulatio.*

Desidiam exosus Præstans sic, Author, inertem,
Sedulitatis opus tam memorandum adhibes;
Heic

Meie nunc insinuas gustantis plectra palati,
Et varius variis ut solet esse sapor,
Pieridum libant succum Tua labra recentem,
Et Daphne nectit laurea sarta Tibi
Candida non temet valuit seducere Cypris
Castalides tantum sunt tua cura novem,
Prosper sollicitam haud lusisti spem Genitoris
Agnatis cedunt fervida vota bene;
Gratulor ingenuos mentis rectæ tibi foetus:
Latitiæ annectens candida Vota. Vale.

*Sic indicium exultantis animi ob
sui amici progressus
-adjecit*

JOHANNES J. STECKSENIUS.

George A. Bang

And Bang